УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини
вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство соціальної політики України

Національна соціальна сервісна служба України

Полтавська обласна військова адміністрація

Полтавська обласна рада

ПОДАННЯ
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

На підставі статей 1, 19[1] Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» під час виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, працівниками Секретаріату Уповноваженого виявлено порушення прав людини у діяльності Вишняківського будинку-інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю (далі – будинок-інтернат, заклад).

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11355.2/25/39.2 від 10.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 10.07.2025 18:14
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а також погіршення умов перебування підопічних в закладах, що надають соціальні послуги.

Усупереч наведеним вимогам законодавства, 29.05.2025 під час відвідування будинку-інтернату групою НПМ виявлено порушення прав людини та суттєві недоліки у діяльності закладу, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування щодо їх усунення. Детальний опис виявлених порушень наведено у звіті, що додається.

У порушення вимог статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 27 Конституції України, вимог пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, у закладі відсутні захисні споруди цивільного захисту (укриття) або інші приміщення, придатні для укриття підопічних під час повітряної тривоги або обстрілів. Це також суперечить абзацу другому підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185, та вимогам наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту». У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» у регіоні, підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах.

Під час відвідування інтернату встановлено, що у закладі існує практика ізоляції підопічних, які схильні до девіантної поведінки, в окремій житловій кімнаті, в якій вони перебувають тривалий термін.

Зазначені випадки застосування ізоляції не фіксуються у медичній документації закладу, що є порушенням вимог статті 8 Закону України «Про психіатричну допомогу» та наказу Міністерства охорони здоров’я України від 24.03.2016 № 240, які передбачають обов’язкове документування випадків застосування обмежувальних заходів із зазначенням підстав, тривалості, стану особи та рішень лікаря.

Такий підхід порушує право на свободу та особисту недоторканість, гарантоване статтею 29 Конституції України та статтею 5 Європейської конвенції з прав людини. Європейський суд з прав людини неодноразово наголошує на тому, що будь-яке позбавлення свободи, навіть короткотривале, має бути законним, обґрунтованим, пропорційним і супроводжуватися належними процесуальними гарантіями, зокрема фіксацією в документації та можливістю оскарження.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11355.2/25/39.2 від 10.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 10.07.2025 18:14
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Відсутність обліку і контролю за застосуванням випадків ізоляції позбавляє підопічних мінімальних гарантій захисту від свавільного поводження, створює ризик зловживань і прямо порушує їхні права на свободу та особисту недоторканість.

Також групою НПМ встановлено, що у одному із корпусів закладу житлові кімнати підопічних обладнані прозорими скляними дверима.

Використання прозорих дверей у житлових приміщеннях не забезпечує можливості усамітнення та позбавляє приватності, зокрема під час переодягання, що є несумісним із вимогами поваги до гідності особи. Окрім того, світло з коридору, яке проникає до кімнати через прозорі двері, може заважати підопічним у нічний час, створюючи додатковий дискомфорт і унеможливлюючи повноцінний відпочинок.

Зазначене створює умови, за яких неможливе забезпечення наявності позитивного терапевтичного середовища, про необхідність забезпечення якого наголошено у пункті 34 розділу III Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покарання.

Під час конфіденційного спілкування з підопічними будинку-інтернату встановлено, що в закладі не забезпечено безпечного середовища для проживання. За повідомленнями мешканців, у закладі проживає шість осіб, поведінка яких систематично є агресивною, що створює загрозу для інших підопічних та персоналу. Зазначені особи постійно перебувають у стані алкогольного сп’яніння, виявляють вербальну та фізичну агресію, принижують і погрожують персоналу та мешканцям закладу. Внаслідок цього у мешканців формується стійке відчуття страху, тривоги та беззахисності, що особливо небезпечно з огляду на їхній вік, стан здоров’я та вразливість.

Незважаючи на регулярні звернення підопічних, що страждають від зазначеної поведінки вказаної групи осіб, з боку адміністрації будинку-інтернату належного реагування не зафіксовано.

Наведене свідчить про невиконання адміністрацією обов’язку щодо забезпечення безпечних умов проживання та захисту підопічних від загроз фізичному і психічному здоров’ю, що є порушенням статті 3 Європейської конвенції з прав людини.

Також під час вивчення затверджених посадових інструкцій медичних працівників виявлено, що в посадових інструкціях медичної сестри, молодшої медичної сестри (санітарки-ванниці) та молодшої медичної сестри (санітарки-прибиральниці) відсутній пункт щодо заборони катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання, як це передбачено статтею 10 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

У порушення вимог наказу Міністерства охорони здоров’я України (далі – МОЗ України) від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11355.2/25/39.2 від 10.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 10.07.2025 18:14
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування» медичні карти підопічних ведуться за застарілим зразком («Історія хвороби»).

Наявний у закладі транспорт, який використовується для екстреного транспортування підопічних, які потребують інтенсивного догляду до закладів охорони здоров'я, є застарілим та потребує оновлення. Технічний стан наявного автомобіля «Швидкої допомоги» ускладнює оперативне доставлення підопічних до лікувального закладу, що може спричинити загрозу їх життю та здоров'ю. Окрім того, підопічні неодноразово висловлювали скарги на незручності під час перевезення, зокрема на недостатній комфорт, підвищену вібрацію під час руху та відсутність належних умов для транспортування осіб із обмеженими можливостями (в тому числі ліжкових хворих).

Окрім цього, групою НПМ відмічено незадовільний рівень дотримання санітарно-гігієнічних вимог та проведення дезінфекційних заходів в окремих житлових кімнатах закладу. Під час огляду зафіксовано наявність бруду, пилу, застарілих плям на стінах та стелі, слідів плісняви, а також неприємного запаху. Частина меблів та оздоблення приміщень перебуває в зношеному стані, що ускладнює прибирання та підтримання належного санітарно-гігієнічного стану.

Враховуючи стан житлових кімнат, існує необхідність проведення поточного ремонту з метою відновлення санітарно-гігієнічних умов, створення безпечного середовища та запобігання виникненню загроз здоров'ю підопічних.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню у частині першій пункту 34 Восьмої Загальної доповіді [CPT/Inf (98) 12] зазначає, що заклади необхідно підтримувати у належним чином відремонтованому стані.

Приміщення закладу не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», а саме: заклад не обладнано ліфтами або підйомниками, що унеможливлює організацію прогулянок для маломобільних та ліжкових хворих підопічних, які проживають на другому поверсі закладу; коридори житлового корпусу, в якому проживають підопічні, які відносяться до маломобільних груп населення, не обладнані горизонтальними поручнями для полегшення їх пересування.

Під час огляду санітарно-гігієнічних приміщень закладу групою НПМ встановлено, що в туалетних блоках розміщено по два унітази, розділені низькою дерев'яною перегородкою, яка не забезпечує належного рівня візуального відокремлення та порушує право підопічних на приватність під час здійснення санітарно-гігієнічних процедур. Зазначене є порушенням права на повагу до приватного і сімейного життя, гарантованого статтею 8 Європейської конвенції з прав людини. Відсутність належного захисту приватного простору

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11355.2/25/39.2 від 10.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 10.07.2025 18:14
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

в таких приміщеннях негативно впливає на психологічний комфорт і гідність осіб, які ними користуються.

У закладі працює один штатний психолог, однак його діяльність обмежується наданням послуг окремим підопічним і не охоплює роботи з персоналом, зокрема щодо методів вирішення конфліктних ситуацій. З огляду на психологічно напружену атмосферу в закладі, така практика є недостатньою та не відповідає потребам будинку-інтернату.

Відсутність належного психологічного супроводу працівників унеможливлює ефективне реагування на конфлікти та знижує якість надання доглядових послуг.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до пункту 5 частини другої статті 11 Закону України «Про соціальні послуги», підпункту 3 пункту 5 Положення про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423, Міністерство соціальної політики України здійснює державний контроль за додержанням вимог Закону України «Про соціальні послуги», вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, а також контролює діяльність відповідних структурних підрозділів місцевих держадміністрацій;

відповідно до підпункту 5 пункту 4 Положення про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 783, пунктів 1, 2 Порядку здійснення державного контролю/моніторингу за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1035, Національна соціальна сервісна служба України здійснює контроль за дотриманням державних стандартів надання соціальних послуг, проводить моніторинг та оцінювання якості надання соціальних послуг, а також моніторинг дотримання надавачами соціальних послуг вимог законодавства під час надання соціальних послуг;

відповідно до пункту 10 частини першої статті 13, пункту 9 частини першої статті 16, статті 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», а також частини третьої статті 13 Закону України «Про соціальні послуги» до відання обласних державних адміністрацій належить вирішення питань охорони прав, свобод і законних інтересів громадян на відповідній території, реалізація державної політики та здійснення заходів для забезпечення соціального захисту осіб, а також здійснення контролю за додержанням вимог законодавства;

відповідно до статті 17 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на засадах їх

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11355.2/25/39.2 від 10.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 10.07.2025 18:14
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування;

відповідно до статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військові адміністрації на відповідній території здійснюють повноваження, зокрема із: управління закладами освіти, установами освіти, закладами охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, надавачами соціальних послуг, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними, підлітковими закладами за місцем проживання; організації їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організації надання ними послуг, у тому числі соціальних,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 19^1, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Міністерству соціальної політики України, Національній соціальній сервісній службі України вжити в межах компетенції заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести перевірку дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг Вишняківського будинку-інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, а також у межах здійснення контролю за діяльністю відповідного структурного підрозділу місцевої держадміністрації, надати оцінку діям чи бездіяльності відповідних посадових осіб Полтавської обласної військової адміністрації.

2. Полтавській обласній військовій адміністрації, Полтавській обласній раді забезпечити:

контроль за додержанням прав підопічних;

вжиття невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності Вишняківського будинку-інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю;

облаштування на території закладу укриття з урахуванням вимог чинного законодавства.

3. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності.

4. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188^{40} Кодексу України про адміністративні правопорушення, невиконання законних вимог

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11355.2/25/39.2 від 10.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 10.07.2025 18:14
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Уповноваженого тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт про результати відвідування Вишняківського будинку-інтернату для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю на 19 арк.

Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини **Дмитро ЛУБІНЕЦЬ**

Цикаленко Ірина 050 967 95 51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11355.2/25/39.2 від 10.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 10.07.2025 18:14
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400